

„Fram, fram! Kristmænd,
Korsmænd, Kongsmænd!“

St. Olaf.

„Ret og Sandhed.“

Katholsk Tidende.

Dette blad udkommer hver søndag og betales med 1 krone pr. kvartal (porto iberegnet). Abonnement modtages i Norge, Sverige, Danmark og Tyskland paa alle postkontorer, men for Kristianas og for andre end foraanvnte landes vedkommende i St. Olafs Trykkeri, Akersveien nr. 4, Kristiania. — Bekjendtgjørelser betales med 10 øre pr. petittlinie.

Politisk oversigt.

En skandinavisk arbejderkongres afholdes i disse dage i Kristiania. Der er vedtaget beslutning om, at der ikke bør oprettes en skandinavisk strikekasse.

Til yderligere karakterisering af den afgaaede argentinske præsident Celman, hvem visse aviser i sin glæde over hans katolikfiendskhed og kulturkamp har hævet til skyerne, skriver „Times“: „Grundene til præsident Celmans haardnakkethed i at forblive i sit embede er finansielle, men vedkommer uheldigvis hans personlige finanser og ikke de offentlige. Det er med andre ord de grunde, man kan vente hos en mand, som for faa aar siden ikke eiede en hvid, men før opstandens udbrud vurderedes til nogle millioner pund sterling. Han har maattet begjære sin afsked, og man kan heraf slutte, at den argentinske republik er for rig og befolket til i længden at ville være et bytte for en mand af tvilsom hæderlighed og for hans graadige omgivelser.“

Den engelske regering har truffet den afgjørelse, at Kardinal Manning skal have rang umiddelbart efter prinsen af Wales, foran alle den anglikanske kirkes dignitarer.

Helgolands regering er nu foreløbig ordnet. Keiseren kom først i søndags derhen, dagen efterat den engelske øvrighed var afreist.

Det tyske socialdemokrati forbereder en organisation af partiet, som skal gennemføres ved socialist-lovens ophævelse. — Keiser Wilhelm er afreist til St. Petersborg og skal siden have en sammenkomst med keiseren af Østerrige. Til alle disse reiser, over hvilke folk i begyndelsen spottede, ser nu enhver fredsven med store forhaabninger hen. — Dr. Peters er efter ca. 15 maaneders reise i Østafrika ankommen til Neapel. Paa sin tilbagemarsch har han truffet sammen med Emin.

I Ungarn truer der med at udbryde en alvorlig kamp mellem regjeringen og geistligheden, da kirken ikke kan godkjende den siden 1868 bestaaende lov, at ved blandede egteskaber skal gutterne følge faderens, pigerne moderens religion.

Paa den spanske besiddelse Yap i Karoline-gruppen har de indfødte nedhugget nogle og tyve mand af soldaterne. Der vil blive taget blodig hevn.

De forenede staters parlament har vedtaget som

lov de bestemmelser, som søfartskongressen havde enstemmig vedtaget til undgaelse af sammenstød tilsøs. — Forhandlingerne, der siden mars 1887 er førte med England angaaende engelske skibes sælfangst i Behringshavet, vil blive huset forelagt. Striden drejer sig om, hvorvidt nævnte hav er herreløst vand eller tilhører fristaterne. — Territorierne Idaho og Wyoming er optagne som stater, saa the star-spargled banner nu har 43 stjerner. Det er et politisk træk af regjeringen, da deres befolkning er dens tilhængere (republikanere). Det meget folkerigere New-Mexiko maa derimod bie paa ophøielsen, da dets befolkning er demokratisk. I Wyoming gjælder kvindelig stemmeret. — Regjeringspartiet, der er antikatholsk, har faaet en lov antaget, at hvert indianerbarn indtil sit 18de aar skal i kraft af skoletvang have besøgt skolen i 5 aar. Til den ende oprettes regeringsskoler, i spidsen for hvilke der sættes ikkekatholiker, og hvorhen man søger at trække de mest fremskredne elever; selv om disse er katoliker, bliver de tvungne til at besøge den protestantiske gudstjeneste og bruge dito bøger. Derved haaber man at komme de velsignelsesrige katolske indianerskoler tillivs.

I Mexiko ulmer en revolution mod præsident Diaz, der vil udøve diktatormyndighed, men forøvrigt har indlagt sig megen fortjeneste af sit land.

Den japanske første rigsdag skal aabnes til november.

I Brasilien er der paa biskopernes tilskyndelse dannet et katolsk parti, som tæller mange fremragende mænd.

Gudstjenesten i St. Olafs kirke i Kristiania.

Søndag den 17de august: Kl. 7 stille messe. — Kl. 8 stille messe med homili. — Kl. 10 levtmesse med prædiken. — Kl. 5 andagt med prædiken.

Felleskommunion for Maria-føenigen.

Ugekalender.

Søndag den 17de august: Joakim, vorfrues fader. Offentlig feielse af vorfrues optagelse i himlen (Læst.: Sir. 24, 11—20; evang.: Luk. 10, 38—42). — Mandag: Hyacinth, dominikanermunk, † 1257. — Tirsdag: Urban II, cluniacensermunk og pave, † 1099. — Onsdag: Bernhard, abbed af Clairvaux og kirkelærer, † 1153. — Torsdag: Johanne Franciska de Chantal, ordensstifterinde, † 1641. — Fredag: Oktavdag til vorfrues optagelse. — Lørdag: Filip Benizzi, servit, † 1285.

Søndag den 24de: Bartholomæus.

Vorfrues optagelse.

Exaltata es, sancta Dei genitrix, super choros angelorum ad coelestia regna — Du er ophøiet, o hellige gudsmoder, over englenes kor i himmerige — saaledes lyder det paa Maria himmelfart fra den katholske kirkes mund, idet den med stor høitidelighed feirer hendes triumffest, som er den dag, paa hvilken hendes guddommelige søn tog hende med sjæl og legeme til sig i paradiset.

Herneden havde Maria kun baaret uskyldighedens og smertens krone. Jesus Kristus, Han havde stundom seet folket give sig til at beklæde Ham med kongeværdighed; deroppe paa Tabor var en himmelsk straale neddalet paa hans pande; i sine undergerninger havde Han vist sig omgivet af en almagts straaleglans, saa man havde erkjendt Ham som Gud og var sunket i knæ for Ham. Maria derimod — aldrig gaves der en mere ydmyg, men heller aldrig en af Gud mere prøvet skabning; thi ingen havde han saa kjær som hende.

Men idag er det forbi med lidelser og med længsler efter Den, hun har maattet miste for verdens synders skyld. Landflygtigheden er forbi, tornekrone er lagt tilside: Maria gaar hjem, hentet af englens, modtagen af sin guddommelige søn og Helligaanden, sin brudgom. Idag bliver hun i sin egenskab af Guds brud og moder gjort til himlens og jordens dronning, almægtig — ikke i kraft af sin natur, men i kraft af den gjensidige kærlighed mellem bruden og brudgommen, moderen og sønnen. Og „menneskets søn“ lægger om hendes hoved den enestaaende skønne seierskrone, som belønner den enestaaende syndfrie kvindes samliv med Gud.

Hvor skøn er ikke den religion, hvis evangeliums første blad viser os en engel og en jomfru: en jomfru, der knæler, og hvem en engel hilser! og hvis afslutning viser os den samme jomfru som himlens dronning omringet af engle, der hylder hendes storhed — viser os en moder, hvis søn er Gud: hun knælende ned for Ham, fortabt i lykkelig beskuelse; Han, opfyldt af fryd over endelig at kunne behandle sin moder efter tilbørlighed, hævende hende op over alle paradiset legemlige og ulegemlige væsener!

Dersom din moder, kjære læser, kom til at bestige en trone, vilde du saa ikke sige: „Jeg kan ikke blive forglemmt, da moder jo holder af mig og jeg af hende. Og hun kan gjøre mig hvad godt hun vil“? Nuvel, idag sker dette med os. Vor broder Jesu moder, altsaa vor egen moder, bestiger sin trone i himlen, Gud nærmest, og hun kan opnaa os alt, hvad hun vil. Med hvilke følelser skal derfor den kristne feire vorfrues

himmelfartsfest, om ikke med hjertet fyldt af tak til Gud, der „har gjort store ting“ imod vor moder; fyldt af kærlighed til hende og af glæde over hendes udmærkelse; fyldt af barnlig bøn til hende og en urokkelig tillid til, at hun i alt, hvad der er vor sjælevelfærd tjenlig, vil besvare vor bøn med et: „Dig ske efter dit ord!“

Kardinal Newman.

Denne pryde for vor kirke døde i oratorianerhjemmet i Edgbaston ved Birmingham den 13de ds. Dette dødsfald er bleven telegraferet her til landet som til verdens katholske egne, og det sorgens budskab: „Kardinal Newman er død“ er allerede vidt og bredt bekjendt. Hans navn knytter sig til en verdensbegivenhed som catholicismens opkomst i England; han var en banebryder, som er bleven fulgt af hundreder af protestantiske prester og tusender akademiske lægfolk, der, efter at have tumlet omkring som løse blade blandt protestantismens sekter, har fundet troens vished og hjertets fred i vor kirkes skjød.

John Henry Newman blev født i London 1801. I 1820 tog han sine afgangseksamener med glimrende resultat ved Oxford universitet. Formedelst sine udmerkede evner og kundskaber, begynder han her sin litterære virksomhed, idet han blev medhjælper til Whately, den senere saa bekjendte protestantiske biskop i Dublin, som ofrer ham en velfortjent anerkjendelse i sin „Logikens elementer“. 23 aar gammel blev han presteviet i den anglikanske kirke. Aaret efter udnævntes han til universitets eksaminator, men overtog senere vikarpost ved St. Mary, hvortil var knyttet Littlemore's kapellani. Dette blev for længere tid hans yndlingsopholdssted; her udgav han flere skrifter, stiftede i 1842 et asketisk kommunitet, som han forestod i tre aar, og her blev hans optagelse i den katholske kirke senere fuldbyrdet.

Hvad Newmans standpunkt i religiøs henseende angaar, sluttede han sig til det anti-katholske parti i det politiske og i det religiøse til bibel- og indremissions-selskaber. Skjønt protestant var dog det religiøse element da allerede det fremherskende i hele hans tilværelse. Religion var hans ett og alt, og alt skulde dømmes i religionens lys. Hans levnet var rent og fromt.

I aarene 1830—32 var han universitetsprædikant og holdt de berømte prædikener, som forstod at samle hele det studerende Oxford. Gladstone beskriver hans optræden paa prædikestolen fra den tid, han selv studerede i Oxford: „Der var ikke megen afveksling i stemmen; gestus var der ikke tale om. Han læste sine prædikener op, og hans øine var fortvæk fæstede til bogen, og hvad man bemærkede, var alt imod den effekt, som benyttes til en prædiken. Men tag manden i hans helhed! Der var et udtryk over ham, der var en høitidelig musik og mildhed i stemmen, der var en

harmon i hans udseende, som trods det monotone foredrag og trods udelukkende skrevne prædikener udøvede en særegen tiltrækning.“

I 1833 begyndte hans egentlige forfattervirksomhed, da han udgav „Tracts for the Times“ — disse beundringsværdige afhandlinger, for hvilke Newman var aanden. Det blev begyndelsen til den store, katholiserende Oxforder-bevægelse, som tyve aar efter fik benævnelsen „Puseyisme“ efter Newmans medarbejder dr. Pusey, og som Whately i spøgende sandhed vilde opkalde efter dens virkelige fader: „New-mania“. Manning, Gladstone m. fl. tog ivrig del i bevægelsen. Newman vedblev at ansees som medlem af den anglikanske kirke og erklærer selv, at han i 1841, da den sidste af „Tracts“ udkom, aldrig tænkte paa at forlade Englands kirkesamfund. Han vilde gaa tilbage i lægmandsliv. „Han kunde ikke gaa til Rom.“ Han blev endnu staaende paa middeelveien; men den aandelige uro og misnøie med de anglikanske dogmer og konstitutioner tiltog daglig. Han indsaa, at en middevei var umulig, og at den var at „staa paa ett ben“. Som følge deraf forlod han standpunktet, og nær tortvilet begyndte han under vedholdende bøn at studere den katholske kirkes kjendemerker for at tilfredsstille sit længe nærrede ønske om at finde en sikker tilflugts-havn, hvor han uden tvil og splittelse kunde komme i besiddelse af en defineret, objektiv tro. Det tørste resultat blev, at han i 1843 offentlig gjenkaldte alt, hvad han havde skrevet og talt imod den katholske kirke, og slutningen, at han blev optaget i vor hellige kirke den 8de oktober 1845, og i 1864 aflægger han den bekjendelse: „Jeg har stedse befundet mig i indvortes ro og tilfredshed. Aldrig har jeg haft en eneste tvil.“

I høsten 1846 finder vi ham i Rom, hvor han vies til katholsk prest i 1848 og begynder sin prestelige gjerning ved at indtræde i St. Filippus Neris oratorianerkongregation. Saasart han kom tilbage til England, oprettede han et oratorianerhjem i Birmingham, som siden blev flyttet til Edgbaston, hvor Newman aabnede en skole for den katholske adel, og som blandt sine elever talte den nærværende hertug af Norfolk.

Ved den tid finder vi Newman ivrig i at forsvare den katholske kirke. En af hans modstandere blev den berygtede dr. Giovanni Achilli, en italiensk dominikanermunk, der af den pavelige øvrighed havde været idømt fængselsstraf paa grund af grovere forseelser. Efter frihedens opnaaelse reiste Achilli til England, hvor han afsvor catholicismen, mod hvilken han da optraadte med den frækhed, som saa ofte mødes hos apostater. Til forsvar for catholicismen optraadte Newman, som i kampens hede lod falde udtryk mod Achillis sedelige vandel; denne benyttede sig deraf for at stevne Newman for ærekrænkende udtalelser. Trods den offentlige mening og de mange fremførte, edelige vidner mod Achilli blev Newman ikjendt en bøde af 100 pund sterling og 12,000 pund sterling sagsomkostninger. „Times“ skrev i den anledning, at domfældelsen gav tilliden til de engelske domstoles retfærdighed i sager, der berører dommernes protestan-

tiske følelser, et svært saar. Pengene skaffedes med glæde tilveie af katolikkerne.

Ifølge sine overordnedes ordre maatte han i 1854 reise til Dublin for at forestaa oprettelsen af et katholsk universitet dersteds; han forblev som rektor for fire aar. Ved sin tilbagekomst til sit oratorianerhjem ved Birmingham tilbragte han tiden med at fortsætte sine skrifter og prædike i Edgbaston. Hans navn var kjendt i hver vråa i England, og den theologiske verden var enig i at anerkjende hans dygtighed. Til anerkjendelse for sin virken blev han i mai maaned 1879 af den nu regjerende pave Leo XIII. udnævnt til kardinal. Den æresbevisning, som derved blev ham bevist, fandt gjenklang i den storartede modtagelse, han fik ved sin tilbagekomst. Selv vedblev han at være den samme og fortsatte sit liv i Edgbaston-huset. Efterretninger om hans jordfæstelse er endnu ikke komne; men vist ved vi, at tusender ledsager ham til graven med sine bønner. 40 prester og 60 akademiske lægfolk fulgte ham ved hans overgang, og siden har aarlig over 500 fulgt deres eksempel; „The catholic register“ optæller nu 40 katholske prester blot ved kirkerne i London, som før har tilhørt den anglikanske kirke.

R. I. P.

Færd til det hl. land fra Ørknøerne.

Af
grev Paul Riant.

(Fortsat.)

Rognvald var allerede en ved sine eventyr vidtberømt mand. Kun paa mødrene side tilhørte han den over Ørknøerne regjerende familie. Hans fader, Kol Kalesøn, der var herre til Agdir, var en af det vestlige Norges mægtigste lensherrer. Aar 1129 forlenede Sigurd Jorsalafarer Kale, som Rognvald egentlig hed, med en del af Ørknøerne, som han havde forbeholdt sig; og den unge Kale antog titlen jarl samt det paa Ørknøerne almindelig yndede navn Rognvald Brusesøn, navnet paa Olaf den helliges vaabenfælle. Men det var først aar 1135, at han kunde drage nytte af den kongelige gave ved sin ven Harald Gilles bistand. Denne sidste bekræftede nemlig paany den ham givne forlening af øerne og hjalp ham af al magt til at gjenerholde samme. Det er ikke forunderligt, at ideen om et tog til det hellige land kunde fremspire ved hoffet i Bergen, hvorhen saa mange væringer ved sin tilbagekomst fra orienten kom og morede med sine fortællinger den unge og gudfrygtige konges for begeistring saa let modtagelige sind, ligesom man heller ikke kan undres over, at der udkastedes planer, som den i Norge herskende indre rolighed paa den tid begunstigede, hvor lidet paavirket dette land for resten var blevet at opfordringerne fra 1147, og hvor uvidende man i henved tre aar havde været der om det andet korstogs begivenheder.

Da Rognvald opholdt sig i Bergen, befandt der sig blandt kongens hofmænd en vis Eindride, kaldet med til-

navn den unge. Denne Eindride, som synes at have været en kriger, der fra simpel menig havde svunget sig op til en høj stilling, men hvis fader eller fødested ikke omtales, havde, ved at komme i berøring med grækerne, ladet sig smitte af disses falske og forfængelige karakter. Han opførte sig gjerne som lensmand eller baron, omendskjønt han kun var en simpel stallar, og gav sig ud for en vigtig person ved Inges hof; men da han kjendte mange ting angaaende orienten, om de undergjæringer, Olaf den hellige der udøvede, om det hellige land og Indien, saa tilgav man ham hans storpralen. Da saaledes hele hoffet en dag lyttede begjærlig til hans fortællinger, sagde han til Rognvald: „Det er forbausende, jarl, at du ikke nærer noget ønske om at besøge Jerusalem, og at du kan nøies med at høre, hvad man kan fortælle dig derom. En mand, der er saa fortjent og saa heldig begavet som du, er født til saadanne eventyr. Derved vil du blive modtaget, du og dine baroner, med de største hædersbevisninger.“ De tilstedeværende bifalder lydelig Eindride, og Erling fra Stødle lover at ville selv ledsage ham, hvis han vil foretage en reise derhen. Jarlen giver efter for saa mange adelige herrers opfordring og forbinder sig formelig til at drage til det hellige land; mange lensmænd, som ved slegtsskab eller svogerskab var knyttede til Sigurd I. og hans stalbrødre, aflægger det samme løfte; sagaen nævner flere af dem, og i første række Erling, hans skjald Thorbjørn den sorte, hans styrmand Audun den rødhaarede, endelig Eindride, som paatager sig at tjene til veiviser for toget. Næstefter dem nævnes Jón Pettersøn, der var kong Inges hushofmester og overhoved for den mægtige familie Aurland, som siden Egil Skallagrimssøns tid herskede over hele Sogn og havde besvogret sig med de kongelige familier i Danmark og England (af den anglosaksiske stamme); Jón var paa sin moders side i slegt med hertugerne af Nordmandiet. Hans farfader, Serk fra Aurland, havde, som man formoder, været en af Sigurds korsfarere. Hvad ham selv angaar, der nylig havde været personlig fiende af den unge jarl over Ørknørne, da havde han forligt sig med denne, havde egtet hans søster og lovet, at han vilde blindt adlyde ham og tjene ham saavel i Norge som i udlandet. Endelig havde to andre norske herrer forenet sig med Jón: den ene, af temmelig ubekjendt herkomst, var Guthorm fra Hadeland, kaldet med tilnavn Mykiekall (den høipandede), den anden var en nærbeslegtet frænde af Eysten I.s hustru, dronning Ingebjørg, og hans navn var Aslak Erlendssøn, herre til Hernø*); han var en af Hørdalands rigeste lensmænd og en af dem, som havde medvirket til Rognvalds gjenindsættelse paa øernes trone. Imidlertid besluttede jarlen at vende tilbage til Ørknørne for at hverve deltagere i toget og forskaffe sig skibe og penge. Erling og hans søn skulde blive tilbage i Norge for at have opsiget med skibenes bygning og i serdeleshed med jarlens, der skulde være hans høie rang værdig; thi korsfarerne havde besluttet, at, for at

undgaa enhver strid om forrang, skulde alle skibene med undtagelse af anførerens bygges efter én og samme model. Rognvald skulde som regjerende fyrste naturligvis have overbefaling over toget. Saasnart Rognvald er kommen tilbage til sine stater, sammenkalder han sine riddere til et stort festmaal og meddeler dem høitidelig, hvilken plan han har udkastet, hvorefter han indbyder dem til at tage del i toget. Erindringen om Hakon Paalssøns korstog var ikke uddød paa øerne. William, der var biskop over Ørknørne, havde studeret i Paris og var en grundig lærd, samtykkede i at ville slutte sig til toget, under hvilket han vilde tjene som toltk*). To lensherrer, der var grevens slegtninger, nemlig Magnus Haavardssøn og Svend Roaldssøn, efterlignede Williams eksempel; den første var sønnesøn af jarlen Paal I., og hvorvel han havde lige rettigheder med Rognvald til Ørknørnes krone, havde han dog altid understøttet ham, og skulde endogsaa senere hevne hans død; den anden, der var jarlens hushofmester, besad som len landskabet Vik**), der var det vigtigste i hele grevskabet. Rognvalds stedsøn Sigmund med tilnavn Angel (Aungul) og endnu ganske ung, flere riddere af mindre rang, nemlig Thorgeir Skotakol, Thorkel Krokaug, Grimkel fra Flettunæs og hans søn Bjarn, endvidere grevens to skjalde, som begge var shetlændere og hed Odd Glumssøn og Arumod, foruden en stor del andre, hvis navne sagaen unnlader at anføre, alle disse iførte sig korset i den samme forsamling i det forsæt at deltage i toget til det hellige land.

Jarlens forberedelser varede i to vintre, og det var først aar 1151, at han vendte tilbage til Norge, for at se, om skibene var færdige. I Bergen traf han Erling, Jón og Aslak, der var komne ham imøde. Det prægtige skib, som var bygget for jarlen, laa fortøiet i havnen; det var et vidunder saavel med hensyn til indretning som til smagfuld udstyring; alle fløie og tappe var forgyldte. Jarlen haabede at kunne tage afsted uopholdelig; men Eindride den yngre, som ligeledes var beskjæftiget med reisetilberedelserne i det len, han besad i omegnen af Bergen, var ikke færdig og forlangte hver dag ny udsættelse; sommeren gik saaledes hen. Da endelig efteraaret nærmede sig, meldte Eindride, at han var færdig; vinden blæste gunstig, og jarlen satte seil til og forlod byen. Hans skib seilede rask fremad, begunstiget af den sterke vind, som fyldte alle de mægtige seil; men neppe var man kommen ud i rum sø, før man saa komme to skibe, der seilede ved siden af hinanden til gjensidig beskyttelse. Det ene af disse skibe var bygget med stor kunst og lignede en drage; for- og bagstavnen var forgyldte; skibsklædningen var malet med lys farve, og masterne var prægtig smykkede. Det var det skib, som tilhørte Eindride, der tvertimod den mellem korsfarerne indgaaede udtrykkelige overenskomst havde villet overgaa jarlen i pragt; lensmændene gav sin

*) Det var beliggende udenfor Bergen, og hvor man i tre aarhundreder opbevarede Harald Haardraades kaabe og bøger.

*) Han døde 1168 efter at have i 58 aar beklædt bispesædet. Efter først at have været Rognvalds fiende endte han med at blive en af hans ivrigste tilhængere.

**) Nu: Wick i grevskabet Kaithness i Skotland.

harme derover lydelig tilkjende, men Rognvald nøiedes med at fjerne sig fra den af Eindride fulgte vei og ankom i god behold til Ørknørerne, medens Eindride derimod overfaldtes af et heftigt uveir og led skibbrud paa Shetlands kyster, hvorved han mistede sit gode skib og saa sig nødsaget til at overvintre paa øerne, indtil man fra Norge sendte ham nye skibe, som var istand til at foretage reisen til orienten. De norske korsfarere havde derimod nedladt sig paa Ørknørerne og levede mellem beboerne; hele jarlens besindige klogskab var nødvendig for at dæmpe de stridigheder, som ikke undlod at opstaa mellem hans undersaatte og korsfarerne; blandt aarsagerne til disse stridigheder henregnes krænkelser af det hellige sted, gravhøien Maes Howe. I begyndelsen af foraaet sammenkaldte Rognvald grevskabets stænder til Rossø; alle herrerne gav der møde, og han erklærede dem høitidelig, at det var hans hensigt at drage bort til det hellige land og at overlade i sit fravær regjeringen til sin fætter, jarlen Harald Maddadhson, der kun var nitten aar gammel, men fuld af aand og liv og særdeles skikket til at overtage befalingen. Rognvald besvor sine venner at adlyde den unge fyrste og at staa ham bi overalt, hvor det gjordes fornødent. Man haabede at kunne begive sig paa vei straks efter tinget, men korsfarerne maatte endnu vente en maaned, indtil de af Eindride anførte skibe ankom fra Norge; disse indtraf omsider i begyndelsen af efteraaet. De nyheder, som de medbragte fra Bergen, var ikke af en saadan art, at korsfarernes iver derved kunde stanses.

Til Norge var den 22de juni ankommen den første legat, som paverne havde sendt derhen, nemlig Nikolaus Breakspear, der var kardinal af Albano, og siden blev bekjendt under navn af Hadrian IV. *) Den indflydelse, som udøvedes af ham, hvem sagaerne kalder „den gode kardinal“, de fortællinger, han udbredte, om de nye ulykker i det hellige land og om den hellige Bernhards og Sugers planer, forblev ikke uden frugter; han havde desuden modtaget den bestemte ordre, at opfordre i Norden til deltagelse i de nye korstog, som var paa budt af Eugen III., og til at indsamle gaver i et saadant formaal fra de troende kristne i Norden, og nordmændene, som ved hans veltalende ord var bleven overtalte, havde denne gang hellere villet optræde personligt end udbetale rede penge. Et stort antal var kommet at slutte sig til Eindride.

Om den frie vilje

har der i den sidste tid været ført en større diskussion i de lutherske kirkeblade, som vi har villet oppebie afslutningen af. Da denne synes at være kommen, skal vi næste gang omtale sagen.

*) Denne, der var opdraget i England, forstod Nordens sprog. Anastasius IV. havde af den grund udsendt ham til Norge, for at han der skulde reformere kirken og grundlægge erkebispedømmet i Trondhjem; den 14de juli landede han i Bergen, og den 3dje august overgav han høitidelig i St. Olafs domkirke i Trondhjem det hvide med kors prydede pallium til den nye erkebisp Jón Byrgesson. Det er ved denne høitidelighed, at man afsang det berømte Olafs-dråpa, der er digtet af Einar Skulesson efter Eindride den yngres fortællinger.

Diogenestanken og Aleksandertanken

træder bestandig frem indenfor kristendommen, paavisto nylig pastor Elmquist i Thy (Luth. ugeskrift nr. 19). Han skriver da bl. a.:

„Klarest ser vi det i middelalderen, hvor jo i det hele livet baade i ondt og godt antager saadanne storartede former og skikkelser. — Paa den ene side staaer en mængde af alvorlige kristne, der i et slags lighed med Diogenes ser det som den største og eneste opgave at gjøre sig uafhængige af verden og alle dens ting, dog ikke, som Diogenes, for at kunne leve et stolt og roligt liv her paa jorden, uberørt af alle tidens omskiftelser og skuffelser, men for at kunne leve det aandelige, det evige liv uforstyrret, ligesom gjemt for fristeren, der vil bruge alle tingene i verden til at fordærve menneskenes sjæle med. Denne retning giver sig jo udslag i munkelivet, som oprindeligt fremkom netop derved, at mange alvorlige kristne kom til at se det som deres eneste opgave overfor verden, de var sat ind i, at forsage den, at gaa bort fra den.

„Paa den anden side var der jo mange kristne, som saa helt anderledes paa det — som saa paa verden i lys af Aleksandertanken: „Det gjælder om at erobre verden“, — dog ikke (som Aleksander vilde) erobre den for sig selv, men erobre den for den korsfæstede herre, for Guds rige. — De fastholdt denne tanke: alt, hvad Gud har skabt, alt, hvad Han har givet mennesker evne til, det maa være skabt til hans ære, til at udvikles og bruges i hans tjeneste.

„Ligesom der altsaa var mennesker, hvis kristendom drev dem til at slippe alt og gaa bort fra verden, saadan var der ogsaa mennesker, hvis kristendom drev dem til at gribe kraftig ind i tingenes gang overalt, hvor de kunde komme til; — ja gribe ind i kunst og videnskab, i statsstyrelse, kort sagt i alle menneskelige forhold, for paa alle omraader at bringe menneskelivet ind under kraften fra det høie og sætte det rette sandheds og kjærligheds præg derpaa. Denne sidste opfattelse er det jo, der giver sig udslag i pavedømmet i dets bedste skikkelse, med det rige glimrende kirkeliv, den stærke og til en tid velsignelsesrige indflydelse paa folkene i en lovløs og barbarisk tidsalder.“

Lidt om dronning Kristinas konversion.

Ved midten af aaret 1650 var den portugisiske ambassadør Josef Pinto de Pereyra kommen til Stockholm, og med ham fulgte jesuiten Antonio Macedo som skriftefader. Denne havde tidligere været missionær i Afrika. Dronningen havde da allerede gjort bekjendtskab med sine tidligere forfædres tro, og hyppige hemmelige sammenkomster med pater Macedo bragte hende denne et skridt nærmere. Sveriges historiker Fryxell betegner ham som en klog og lærd mand, behagelig og værdig i omgang, af stor veltalenhed i latinen. I sommeren 1651 erklærede hun ham, at hun vilde konvertere. Kort inden Pereyra forlod Sverige, reiste pater Macedo i august pludselig i hemmelighed sydpaa med en værdifuld gave og pas fra dronningen. Han havde nok forøvrigt bud med til pave Innocens X. og brev til

jesuitergeneralen — om til Francesco Piccolomini, der døde i juni 1651, eller til hans efterfølger Alessandro Gottifredi, ved jeg ikke. Uden tvil staar hans reise i forbindelse med hendes voksende interesse for katholicismen. Til den franske enkedronning Anna af Spanien stod hun i personligt venskabsforhold og førte brevveksling med den franske biskop Godeau. Hvad der særlig tiltalte hende, var den katholske kirkes syn paa cølibatet og saa læren om pavens ufeilbarhed.

Ved Kristinas hof havde der et aars tid opholdt sig en kalvinistisk lærd, Claude de Saumaise, der ifølge Fryxells vidnesbyrd havde øvet en sedelighedsnedbrydende indflydelse paa hende ved samtaler og lekturer. Han forlod nu hoffet og passede Kjøbenhavn i sommeren 1651. Her kom han sammen med den spanske envoyé, grev Bernardino de Rebolledo. Denne, en høitdannet mand, der havde deltaget i trediveaarskrigen og her var avanceret til kommanderende artillerigeneral, var en begejstret katolik. I sin husstand havde han flere prester, hvoraf navnlig dominikaneren Juan Battista Guemez og jesuiten Gotfred Franken blev bekendt. Den første besad stor lærdom, ogsaa sprogekundskaber, kjendte gesandtskabsforretningerne vel og var høit agtet af Fredrik III.s ministre. Den anden var en dygtig theolog, som i Kjøbenhavn ogsaa gav sig af med at øve lægekunsten.

Ved Saumaises fortælling om den svenske dronning kom man hos Rebolledo — hvor man nok ikke har vidst noget om pater Macedos indflydelse — til den overbevisning, at den høitbegavede fyrstinde udentvil maatte kunne vindes for den katholske religion.

Pater Franken besluttede straks at reise til Sverige og gjøre forsøget, skjønt det var forbundet med livsfare efter lovens ord, og Gustav Adolf havde godtgjort, at loven var mer end teori. Baade Frankens og de øvrige katholske presters nidkjerhed for sin tros sag giver Fryxell da ogsaa sin anerkjendelse. Incognito indfandt han sig i Stockholm og fik audiens hos dronningen, der modtog ham med venlighed og bad ham blive ved hoffet. Men han sagde, at han maatte tilbage til sin herre i Kjøbenhavn og aflægge beretning om reisen, hvortil Kristina svarede: „Reis I kun; jeg véd, at denne ædle kavalér ikke vil hindre eder i eders forsæt“ om at komme igjen.

Jesuiten reiste derefter tilbage og blev ikke længe efter sendt over igjen af Rebolledo, forsynet med et brev fra denne til Kristina og et haandskrevet arbejde af greven selv over nogle moralske emner. Rebolledo var nemlig ogsaa paa moralens og theologiens omraade velbevandret og en livfuld digter med skarpt vid. Til tak for gaven tilskrev dronningen ham i december 1651 blandt andet: „Skjønt jeg ikke forstaar bogen (der var skreven paa spansk) godt nok til at værdsætte den rigtig, er jeg dog saa overbevist om Deres fremragende aand, at jeg ikke kunde tænke mig, at verket, den har frembragt, ei skulde være den værdig.“ Sagernes stilling berettedes til kong Filip IV. i Madrid og pave Innocens i Rom.

Kort efter reiste pater Franken en tur bort fra Sverige, og det siges, at hans reise, der gik til Flandern,

foretoges i Kristinas ærinde, om end under et paaskud, forat venskabet mellem den spanske og den svenske regering (i modsætning til den danske) kunde befæstes yderligere.

Antagelig som følge af Macedos sendelse blev der fra Rom sendt to jesuiter op til Stockholm. Det var theologen Frans Malines*) og matematikeren Paolo Casati. De ankom i februar 1652 og besøgte hoffet incognito som almindelige reisende; deres ophold blev ikke uden virkning paa dronningens sind.

Endnu engang kom pater Franken tilbage til Sverige, havde mange samtaler med dronningen og var saa heldig at forblive ukjendt. Dette held havde ikke hans medhjælper, pater Felipe Nucio, der kom fra Flandern; han presenterede sig som ingeniør og skulde hemmelig overrække et brev fra Rebolledo, men blev røbet og maatte forlade landet. Paa Kristinas opfordring forfattede Franken en afhandling om sjælens udødelighed, som stiledes til den dansk-norske rigshofmester Joachim Gersdorf — en af dem, der tilligemed Christen Thomæsen Sehested hørte til grev Rebolledos hyppigste omgang.

Da Antonio Pimentel i august 1652 var ankommen som Spaniens gesandt til Stockholm, fik Franken endnu bedre leilighed end tidligere til at paavirke dronningens vaklende sind ved samtaler om religionen. Thi Pimentel kom høit i gunst; og saavel hans husgeistlige, jesuiterne Moulin og Mannerschied, som Casati og Malines samt Franken kappedes om at føre hende tilbage til kirken, som hendes forfædre var udtraadte af. Pater Franken blev imidlertid ikke længe i Sverige, og ogsaa Casati og Malines fandt sig beføiede til at drage bort før Pimentels tilbagereise. Om Casati siger forøvrigt Fryxell, at han i mai 1652 blev sendt med bud fra Kristina til paven.

Rebolledo havde bestemt den før omtalte sortebrøder, pater Guemez til at afreise sidst i november 1653 til kong Filip med en gave fra Fredrik III. Da nu Pimentel just forberedte sin hjemreise fra Göteborg, indrettedes det saaledes, at Guemez skulde følges med ham. Men gesandtsens reise blev opsat, og saa tog pateren med ham til Upsala, hvor dronning Kristina dengang holdt hof. Pateren satte sig snart fast i Kristinas yndest, og hans prædikener og religiøse samtaler gjorde saa stort indtryk paa hende, at hun senere kaarede ham til skriftefader. Pimentel lod ham reise forud til Spanien, fulgte selv efter i 1654, og ved juletid mødtes de atter i Brüssel, hvor pater Guemez — vistnok assisteret af luxemburgeren pater Mannerschied — i overvær af erkehertug Leopold Vilhelm, Pimentel og grev Montecuculi i hemmelighed modtog dronningens afsvergelse af Luthers religion juleaften.

En drøm.

Midnatstimen var omme. Lystig flammede vagtbaalene og kastede knitrende gnister op i den ravnsorte

*) Abriss der Geschichte der Gesellschaft Jesu kalder ham Molinio, og den nedenfor nævnte Moulin og Malines turde saa maaske være én og samme person.

nat. Dragoner havde strakt sig rundt om ilden og søgte, saa godt det gik an, at varme sine trætte lemmer, der rystede af kulde. Hestene havde ligesom rytterne havt en drøi dag; de rørte sig ikke eller trak blot nu og da med hovene, som endnu var medtagne af det sterke ridt. Fra tid til anden lod de udstillede vedetter og fremskudte patrouiller sine tilraab høre.

En af rytterne reiste sig op, drog halmknippet tættere hen til baalet, trykkede sin felthue dybt ned over hovedet og satte sig atter ned, imens han trak kappen fast om sig for ogsaa at beskytte ryggen mod den bidende nordenvind. Han støttede sit hoved i haanden og overlod sig til betragtninger.

Sove kan jeg ikke, hvor udmattede lemmerne end er, taledo han ved sig selv. Idag er det moders 60-aars fødselsdag, da iler alle mine tanker hjem. Jeg ser den gode gamle med opslagen bønnebog indtrængende bønfalde Gud om at være med hendes barn og føre ham i behold tilbage fra krigens farer til moderfavnen; jeg ser hende efterse og børste tøiet, jeg lod blive hjemme. Ja, moder, gjerne dør jeg for mit land, om Gud saa vil; men slipper jeg tilbage fra felttoget, saa gives der i hele verden ikke noget lykkeligere menneske end Florian. For jeg har den bedste moder i verden og skal forsøde hendes livs aften, saa al møie, hun for min skyld har havt, bliver hende rigelig gjen-gjældt.

Hvad var det, hun med særligt eftertryk sagde til mig ved vor bedrøvede afsked? „Nu, Florian,“ sagde hun, „idag drager du for første gang ud i verden, og din moder vil ikke mere kunne være omkring dig; du skal ud i selskab, hvor daarlige kamerater vil søge at føre dig paa gal vei og forføre dig til ondt. Men lad det ikke lykkes; lov din moder, at du stedse vil holde dig Gud for øie og forblive din fane tro! Jeg skal bede for dig. Skulde imidlertid jeg blive kaldt bort, mens du er i felten, saa vil jeg i min dødsstund bede Gud om at lade min sjæl komme til dig endnu en gang, saa jeg kan give dig min sidste velsignelse for tid og evighed, da du altid har været mig en saa brav og tro søn. Hvad en moder beder himlen om i det øieblik, da sjæl og legeme skilles, det faar hun tilstaaet; det sagde din bedstemoder til mig, og det siger jeg ogsaa.“

Mer og mere sank han hen i sine betragtninger, og skjønt det var saa koldt vinterveir omkring ham, saa stod dog den venlige landsby, han var født i, for hans øie i en straalende klar vaarmorgen. I aanden saa han sig vende hjem, hædret med medaillen for tapperhed, og bøie ind paa den vei, hvor hans lille moder boede; med agtelse tager naboerne sin lue af for ham. Hvor er moder? skal han just til at spørge . . .

Larm afbrød dragonen i sine betragtninger. Han slaar øinene op, og — han ryster over hele kroppen, stum af rædsel stirrer han paa, hvad der viser sig for ham. Hvad saa han mon? Neppe et snes skridt borte fra ham staar hans moder, i ligdragt og med et krucifix i de blege, foldede hænder. Han vil raabe Moder! men struben er som snøret sammen paa ham, og han orker ikke at fremføre nogen lyd. Overvældet af sine følelser knæler Florian og strækker bønfoldende sine arme ud

imod dødningseskikkelsen. Denne løfter krucifixet med høire haand, gjør langsomt velsignende korsets tegn over soldaten og vinker saa, at han skal følge med.

Florian gjenvandt fatningen, tog sig sammen og sagde: „Hvem du end er — et spøgelse fra helvede kan du ikke være, ellers havde du ikke antaget min fromme og dydige moders skikkelse. Jeg er soldat, jeg kjender ikke til frygt og følger dig, hvorhen du vil.“

De havde snart forposterne bag sig, skred usete gennem den fiendtlige forpostlinje og naaede til aabningen af et telt, hvor der blev holdt krigsraad om, hvad man videre skulde foretage sig. Det fremskudte korps, om hvis stilling fienden vidste nøie besked, skulde endnu i samme time den nat overrumple og tilintetgjøres for at aabne veien for et angreb over hele linjen, der ved daggry skulde udføres mod hærens hovedstyrke. Dragonens haar reiste sig, da han hørte de fiendtlige officerers snedig anlagte plan; for han saa, at den hær, han tjente i, og at hans elskede konges interesser svævede i yderste fare . . .

I dette øieblik følte Florian et slag paa skulderen. Hans vagtmester stod foran ham.

„Hvad er der iveien med dig, menneske?“ spurgte denne; „du bærer dig jo ad isøvne, som du var bleven gal, og taler saa høit med dig selv, saa ingen af os andre kan faa lukket et øie. Hvad har du for fluer? Forhold dig rolig; vi har nødig at sove og vil ikke lade os vor gode søvn berøve af en søvngjænger.“

Florian gned sig i øinene, forvirret saa han sig om og lod det overraskede blik dvæle paa vagtmesteren, paa kameraterne, paa vagtilden, paa hans i nærheden bundne hest; han følte paa sig selv, om han virkelig endnu befandt sig paa det sted, hvor han var sovet ind — jo, han havde drømt. Og alligevel tilraabte en stemme i hans indre ham uafsladelig, at det umulig kunde være blot en drøm altsammen: altfor nøie havde han seet sin moders ansigtstræk, der endnu i døden var forblevne uforandrede; han havde modtaget hendes velsignelse; tydelig havde han hørt de fiendtlige generalers samtale ovre i deres leir. — Ved den sidste tanke strømmede blodet ham til hjertet, han skjælv for hæren, det lod ham ikke have ro, han vækkede sine kamerater og fortalte dem nøiagtig alt, hvad han havde seet og hørt.

Først lo de skjeggede krigsmænd ad Florians ammestuehistorier, som de kaldte hans beretning. Men da han blev fast bestaaende ved sine udsagn og forlangte straks at blive ført frem for sin chef og gjøre ham meddelelsen, saa blev de eftertænksomme, og vagtmesteren gav efter for dragonens forlangende.

Straks blev anføreren for rytterregimentet vækket. Han havde til grundsætning ikke at lade endog det ubetydeligste upaaagtet i krigstid. Da han af Florians mund hørte enkelthederne af det syn, han havde havt, lod han derfor i skyndsomhed folkene vække og sendte tillige rapport til den kommanderende feltmarskal-løitnant. Paa dennes ordre stod et kvarter efter hele korpsset opstillet og slagfærdigt.

Længe varede det ikke, saa hørte man allerede

de fremskudte vagtposters allarmskud. Fienden tænkte at kunne overraske hele korpset i den dybeste søvn og var ikke lidet overrasket ved pludselig at se sig omgaaet og modtagen af den heftigste ild, efterat man havde lokket ham et stykke frem. Den øverstbefalende havde nemlig truffet alle anordninger, ganske som om Florian havde hørt det, han fortalte. Altid var han bleven rost som en af de bedste dragoner ved regimentet, og feltmarskal-løjtnanten havde derfor øieblikkelig besluttet sig til at vic hans meddelelse særdeles opmærksom, saameget mere som de oplysninger, soldaten gav om fiendens planer klang helt sandsynlige.

Da morgensolen gik op over den blodige valplads, var fienderne for længe siden enten faldne eller havde reddet sig ved hovedkulds flugt. Dog var seiren kjøbt med et betydeligt antal døde og saarede. Blandt de sidste var ogsaa Florian, som havde faaet et sabelhug i hovedet. Han laa endnu paa forbinderspladsen, da hans oberst kom og i den øverstkommanderendes navn med rosende ord heftede den store guldmedaille for tapperhed paa hans bryst.

Tre uger efter blev han udskreven af lazaretet som helbredet. Da overrakte feltlægen ham et brev. Det havde sort segl.

„Brevet er kommet for en hel uge siden,“ sagde lægen; „men jeg vilde ikke overgive dig det, min brave gut, førend du var fuldstændig helbredet, det ser jo ikke ud til at være nogen behagelig efterretning.“

Med bævende haand aabnede Florian brevet. Det kom fra en ven.

„Tag dig sammen“, begyndte det, „og vær en mand. Paa sin 60-aars fødselsdag er din stakkars moder kort efter midnat sovet ind i Herrens fred.“

Dragonen bedækkede sit ansigt og græd en stund sagte. Da saa han op mod himlen og sagde:

„Ja, moderkjærlighed overgaar alt; den rækker ud over tiden og graven.“

Indenlandske efterretninger.

Frølseshæren holder kameratskab med oves og boves og universa pecora. I Lillestrømmen overlod den flerkoneriets forfegtere — mormonerne eller „de sidste dages hellige“ — sit forsamlingslokale til at holde foredrag i.

Der udvandrede forrige torsdag herfra med „Hekla“ 97 personer, om fredagen med „Angelo“ 84.

Isænk seiledes i natten til den 9de ved Falsterbo damper „Gustav Norman“ af Stavanger og ved Themse-mundingen bark „Admiral Tromp“. Føl-kene reddedes.

Fra Finmarken lyder den glade beretning, at turisttrafikken har iaar været meget større end i noget foregaaende aar.

Ved badning er to unge piger, søstrene Næsheim, i tirsdag druknede i Lierelven.

Soulykke. Bark „Gerda“ af Drammen er forlist ved Sable Island. Mandskabet reddet.

Udenlandske efterretninger.

Pavens bibliotek med sine ca. 50,000 bind og 25,000 haandskrifter vil fremtidig være aabent for publikum. — En rundskrivelse om studiet af bibelen forberedes.

I **Luxemburgs** samtlige kirker vil der aarlig paa vorfrues optagelsesfest blive holdt offergang til fordel for den norske mission.

Dødsfald. Efter at have været biskop af Straszburg i omtrent halvtredje aar er dr. Stumpf afgaaet ved døden af blodstyrtning. 63 aar gammel. Som en from og mild hyrde var han elsket af presteskab og folk.

Den irske geistligheds stilling mindes med et par ord i en korrespondens til „Aftenp.“ som følger: „De mest fremtrædende personligheder i den irske landsby er i reglen presten og konstablen. Det er stedets autoriteter, begge to i besiddelse af ikke liden myndighed, men betragtede med yderst forskellige blikke: den ene, presten, er i reglen ligesaa afholdt, som den anden, konstablen, er hadet. Presten kaldes „far“ og hilses af alle, store og smaa, gamle og unge.“

Skandalebladet „Cronaca Nera“, der er paa jagt efter katolske prestehistorier, har brændt sig. For bagvaskelse af Spoleto's erkebisp er redaktøren idømt 1/2 aars fængsel og 100 lire bøde.

Bekvent. „Philadelphia Ledger“ bringer en næsten to spalter lang liste over protestantiske kirker, som i hele den varme sommertid er lukkede, og angivelse af stedet, hvor vedkommende „prester“ holder sine sommerferier. I de katolske kirker uden undtagelse forrettes hele aaret rundt, da vi mener, at folk ligesaa vel i den varme aarstid som ellers trænger til ordet og sakramenterne.

Et uveir i søndags aftes forarsagede sammenstyrtning af et hus i Crefeld, hvorved 23 mennesker overraskedes af døden.

Ombord paa et russisk panserskib i Sortehavet har en eksplosion dræbt 9 mand. — Ved lignende ulykke paa sødamperen „Tioga“ er ved Chikago over 30 mænd dræbte.

I **Ungarn** har flere store ildebrande i den sidste tid fundet sted. Forleden afbrændte atter en hel liden by Moor, og 10 mennesker omkom.

Blandinger.

Om en methodistprest i Dunkeyville skriver byens avis ifølge „Morgenbladet“: „Den meget ærverdige pastor Priny anmoder os om at meddele vore læsere, at han igaar har aabnet en slagterbutik. Den befinder sig bagved den barberstue, som pastoren i det sidste aar har sørt til alle sine kunders tilfredshed. I slagterbutikken bliver der hver fredag, i barberstuen hver lørdag afholdt et bønnemøde for kunderne. Vi kan fremdeles meddele, at den ærverdige gentleman har kjøbt 3 nye „mustangs“ for sin vogn- og hesteudleingsforretning. Pastorens øvrige foretagender gaar sin sedvanlige gang. Ligesom tidligere betaler han de høieste priser for huder, skind, ben, klude, gammelt papir og brugte klæder. Han modtager ogsaa disse artikler af sine kunder som betaling istedetfor penge. Den af pastorens hustru fabrikerede frugtis, som efter bønnemøderne kan faaes for 5 cents pr. skaal, holder vi for det mest velsmagende i denne egn. I det i prestegaardens øvre rum drevne gjestgiveri finder gode kristne som bekjendt paa enhver tid af dagen varm mad samt kaffe og the til moderate priser. Angaaende begravelser bedes man at henvende sig paa pastor Prinnys private kontor. For dem, som endnu ikke ved det, tilføjer vi, at den ærede sjælesørger ogsaa er en prøvet dyrlæge, driver en livlig handel med vaaben og ammunition og med stort held fører generalagenturet for „landindkjøbsselskabet i New-York.“ Paa prestegaardens tag optages der endnu stadig fotografier (à 2 doll. pr. dusin i visitkortformat). Vielser foretages til de billigste priser og med den bekjendte hurtighed paa enhver tid af dagen og natten.“

Seige naturer. „Mrgbl.“ fortæller om den foretagne henrettelse ved elektricitet og siger da: „Scenen var i den grad uhyggelig, at journalister besvime.“